

(I) המחייב של ברכת שהחיינו**(א) דבר של הנאה או שמחה** (ירושלמי ברכות ט, יד, בבלי סוכה מו., ברכות נט.; תוספתא ברכות פ"ו)

- 1) ונראה דמצוה שיש עליה שמחה תקנו שהחיינו (תוד"ה העושה סוכה מו.; ר"ת ע"פ המרדכי שבת ר' אליעזר דמילה רמז תכא)
- 2) שלא נאמר אלא במצוה שיש בעשייתה קצת הנאה כסוכה ולולב שיש בהם הרחבת הלב לעושיהן (מאירי סוכה מו.)
- 3) ונראין הדברים דווקא בדברים שהם חשובים קצת (סמ"ג עשין כז ותוד"ה רבי ברכות נט:)
- 4) רק אם הוא עצמו עושה את המצוה (ראבי"ה ח"א שבת סי' רפט, מרדכי שבת ר' אליעזר דמילה רמז תכא, רמב"ם ברכות יא, י)
- 5) אינה תלויה בשמחה אלא תלויה בדבר שמגיע לו תועלת (שו"ת הרשב"א ח"א סי' רמה, לבוש יו"ד רסה, ז)
- 6) וכל אותן שנזכרו שם דלאו מזמן לזמן אלא במקום הנאה בלבד י"ל דלאו בחובה אמרום אלא ברשות (שו"ת הרשב"א ח"א סי' רמה, שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רמז, ועיין שו"ת חוות יאיר סי' רלז)
- 7) כל מצוה, שהיא קניין האדם ורכישת דבר (שו"ת הרמב"ם סי' קמא)

(ב) דבר הבא מזמן לזמן (בבלי עירובין מ:)

- 1) דבעינן מידי דאתי מזמן לזמן (סמ"ג ע"ג כז ותוד"ה העושה סוכה מו: בשם ר' שרירא גאון, תוס' הרא"ש שם, רמב"ם ברכות יא, ט ובשו"ת קמא)
- 2) ולי נראה דשהחיינו דמצות בזמן תלי (ר"ן על הרי"ף סוכה כב:)
- 3) שהחיינו היא ליתן הודאה להקב"ה שחי עד הזמן ההוא ורק שייך בחשש מיתה בין הזמן לזמן (ערוך לנר סוכה מו.)
- 4) מצוה שאינה תדירה ואינה מצוייה בכל עת דומה למצוה שמזמן לזמן (רמב"ם ברכות יא, ט ובשו"ת קמא, סמ"ג עשין כז)

(II) למה לא מברכים שהחיינו אצל מילה (לא מוזכר בבבלי או בירושלמי ברכת שהחיינו לגבי מצות מילה)**(א) אינו דבר של שמחה**

- 1) צערע דינוקא (ע"פ כתובות ח., רא"ש בכורות ח, ח, ר"ת ע"פ המרדכי שבת ר' אליעזר דמילה רמז תכא, שבולי הלקט הל' מילה סי' ד בשם התוס', ר' ירוחם תולדות אדם וחווה א, ב, ערוה"ש יו"ד רסה, כז מצוה ע"ד דמים)
- תשובה: גמ' ברכות נט: מת אביו ויורשו מברך שהחיינו הלכך לא שייך טעם דצער אלא גבי שהשמחה במעונו (שו"ת הרשב"א ח"א סי' רמה, מרדכי שבת פט"ז רמז תעא, הגהות מיי' מילה ג, ג, בשם ר' שמחה, לבוש יו"ד רסה, ז)
- 2) שטרודים בתינוק (רוקח המשך הל' ברכות סי' שעא ונראה שהוא טעם עצמאי)

(ב) אינו דבר הבא מזמן לזמן

- 1) אבל תפילין ומילה לא תלו בזמן (ר"ן על הרי"ף סוכה כב:)
- 2) מילה היא יותר תדירה וגם אין לה עת קבוע משנה לשנה (תוד"ה לאחר בכורות מט., רא"ש בכורות ח, ח, סמ"ג עשין כז, לבוש יו"ד רסה, ז, ר' ירוחם תולדות אדם וחווה א, ב, בשם התוס')
- תשובה: הרמב"ם מגדיר מילה כמצוה שאינה תדירה (רמב"ם ברכות יא, ט ובשו"ת סי' קמא)
- 3) כיון דמשעה שנולד שהתחיל לצפות על הזמן של מצות מילה לא הוא רק ז' ימים מעת לעת הוי זמן מועט (ערוך לנר סוכה מו. וליכא חשש מיתה, רוקח המשך הל' ברכות סי' שעא, שבולי הלקט הל' מילה סי' ד)
- 4) רק רשות מפני דכל שאינו בא מזמן לזמן כמועדות אין מברכין שהחיינו בחובה (שו"ת הרשב"א ח"א סי' רמה, ואין לו לברך שו"ת חת"ס יו"ד רמז)

(ג) סיבות אחרות

- 1) לא מוזכר ברכת שהחיינו בגמ' אצל הברכות שמברכים על המילה (תוד"ה העושה סוכה מו.)
- תשובה: עיין שו"ת הרמב"ם סי' קמא שפשוט לברך אע"פ שלא מוזכר וגם שו"ת הרשב"א ח"א סי' רמה משמע כן, גר"א יו"ד רסה, לה, וערוה"ש יו"ד רסה, כז כתב שלא נמצא שהחיינו לגבי שופר ועכ"ז מברכים
- 2) שעדיין אינו בר קיימא ולא יצא עדיין מתורת נפל (רוקח המשך הל' ברכות סי' שעא, תוס' הראש ד"ה עושה סוכה מו., רא"ש בכורות ח, ח, מרדכי שבת פט"ז רמז תעא)
- תש': אזלינא בתר רובא (שו"ת הרשב"א א, קסו מלין בשבת עפ"ז וע' חת"ס יו"ד ב, רמז, ר' ירוחם אדם וחווה א, ב, לבוש יו"ד רסה, ז)
- 3) משום דמצוה היא דרמיא אב"ד (ספר העיטור שער ג' הל' מילה נב: וגם מובא בשו"ת הרשב"א ח"א סי' רמה) תשובה: מ"מ עליו מיוחדת יתר על מצות כל ישראל (גר"א יו"ד רסה, לה)
- 4) דכל היכא דאיכא שותפות לא מברכין שהחיינו ובולד ג' שותפים (הגהות מיי' מילה ג, ג, ושבולי הלקט הל' מילה סי' ד בשם רבינו שמחה, מרדכי שבת פט"ז רמז תעא)
- תשובה: היה לו לברך הטוב והמטיב (שו"ת חוות יאיר סי' רלז)
- 5) רוב העם אין מלין בנם אבל ודאי אם אבי הבן מל לבנו מברך שהחיינו (ראבי"ה ח"א שבת סי' רפט, מרדכי שבת ר' אליעזר דמילה רמז תכא, ב"י יו"ד רסה, ז בשם האו"ח בשם הרמ"ה בדברי הרמב"ם, שו"ע יו"ד רסה, ז בשם י"א)
- תש': הרמב"ם לא מחלק (מילה ג, ג, ובשו"ת קמא וצ"ע ע"פ ברכות יא, י, ב"י יו"ד רסה, ז, גר"א יו"ד רסה, לה, ערוה"ש יו"ד רסה, כז)
- 6) וי"ל דלא שייך שהחיינו דלעולם כל איש ישראל יש בו ברית מילה תמיד (שפת אמת בכורות מט.)
- 7) כבר בירך ברכת שהחיינו בזמן הלידה (שו"ת חוות יאיר סי' רלז)

(III) למה מברכים שהחיינו אצל פדיון הבן (פסחים קכא:)**(א) דבר של שמחה**

- 1) ושהחיינו לא שייך אלא בדבר שמחה דומיא דפדיון הבן (ר"ת ע"פ המרדכי שבת ר' אליעזר דמילה רמז תכא)
- 2) פדיון הבן מברך שהחיינו דהתם ליכא שמחה אלא שמחת קיום המצוה ואינה לא מפקדא לפדותו (הג"מ הל' מילה ג, ג)

(ב) דבר הבא מזמן לזמן

- 1) ופדיון הבן אף על גב דלאו מזמן לזמן קאתי אפ"ה כיון שהיא מצוה תלויה בזמן ל' יום של תינוק שיצא מכלל נפל ונכנס לכלל קיימא וחיות שפיר שייך לברוכי ביה שהחיינו (ר"ן על הרי"ף סוכה כב:, ועיין גר"א יו"ד רסה, לו)
- 2) דשאני מצות פדיון הבן דלא שכיחא ודומה למצוה שהיא מזמן לזמן (תוד"ה לאחר בכורות מט., סמ"ג עשין כז, רמב"ם ברכות יא, ט, ושו"ת סי' קמא, ר' ירוחם תולדות אדם וחווה א, ב, בשם התוס', לבוש יו"ד רסה, ז)
- 3) ל' יום הוא זמן חשוב (רוקח המשך הל' ברכות סי' שעא)

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קכא עמוד ב

רבי שמלאי איקלע לפדיון הבן, בעו מיניה: פשיטא, על פדיון הבן - אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון הבן - אבי הבן מברך. ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה - כהן מברך או אבי הבן מברך? כהן מברך - דקמטי הנאה לידיה, או אבי הבן מברך - דקא עביד מצוה? לא הוה בידיה: אתא שאיל ביה מדרשא, אמרו ליה: אבי הבן מברך שתיים, והלכתא: אבי הבן מברך שתיים.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קלז עמוד ב

מל ולא פרע. תנו רבנן: המל אומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה. אבי הבן אומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. העומדים אומרים: כשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים. והמברך אומר: אשר קידש ידיד מבטן, חוק בשארו שם, וצאצאיו חתם באות ברית קדש. על כן בשכר זאת, אל חי חלקנו, צוה להציל ידידות שארינו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרנו ברוך אתה ה' כורת הברית. המל את הגרים אומר: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה. והמברך אומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית, שאילמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר +ירמיהו לג+ אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת י ברוך אתה ה' כורת הברית. המל את העבדים אומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה, והמברך אומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את העבדים ולהטיף מהם דם ברית שאילמלא דם ברית חקות שמים וארץ לא נתקיימו, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת י ברוך אתה ה' כורת הברית.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ח עמוד א

רב חביבא איקלע לבי מהולא, בריך שהשמחה במעונו. ולית הלכתא כוותיה, משום דטרידי, דאית ליה צערא לינוקא.

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ט דף יד טור א/ה"ג

אמר ר' זעירא תני תמן ראה זול בא לעולם ושובע בא לעולם נהר מספיק למדינה אומר ברוך הטוב והמטיב אמרו לו מת אביו אומר ברוך דיין האמת מת והורישו אומר ברוך הטוב והמטיב ה"ג/ג' בנה בית חדש וקנה כלים חדשים כו' אמר רבי חייא בר בא לא סוף דבר חדשים אלא אפילו שחקים כאילו הם חדשים לו רבי יעקב בר זבדי בשם רבי חייא בר אבא אמר קנה אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה ניתן לו אומר ברוך הטוב והמטיב ר' בא אבוא דרבי בא מארי בשם רבי אחא קנה אומר ברוך שהגיענו לזמן הזה ניתן לו אומר ברוך הטוב והמטיב לבש בגדים אומ' ברוך מלביש ערומים העושה סוכה לעצמו אומ' ברוך אשר קידשנו במצותיו וצונו לעשו' סוכה לאחר' לעשות לו סוכה לשמו נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה משהו מברך עליה לילי יום טוב הראשון אינו צריך לברך עליה עוד מעתה העושה לולב לעצמו אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו וצונו לעשות לולב לאחר לעשות לולב לשמו כשהוא נוטלו אומר על נטילת לולב ואשר החיינו ומברך בכל שעה ושעה שהוא נוטלו העושה מזוזה לעצמו או' לעשות מזוזה לאחר לעשות מזוזה לשמו כשהוא קובעה או' ברוך אקב"ו על מצות מזוזה העושה תפילי' לעצמו כו' לאחר כו' כשהוא לובש אומר על מצות תפילין העושה ציצית לעצמו כו' לאחר כו' נתעטף כו' התורם והמעשר אומר ברוך אקב"ו להפריש תרומה ומעשר לאחר להפריש תרומה ומעשר לשמו השוחט צריך לומר בא"י אמ"ה אקב"ו על השחיטה המכסה אומר על כיוסו הדם המל צריך לומר ברוך אקב"ו על המילה אבי הבן אומר ברוך אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו העומדים שם צריכין לומר כשם שהכנסתו לברית כן תכנסיהו לתורה ולחופה המברך צריך לומר ברוך אשר קידש ידיד מבטן וחוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קודש על כן בשכר זאת אל חי חלקינו צורינו צוה להציל ידידות שארינו משחת בא"י כורת הברית מצות אימתי מברך עליהן רבי יוחנן אמר עובר לעשייתן רב הונא אמר בשעת עשייתן

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מו עמוד א

מיתבי העושה לולב לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. נוטלו לצאת בו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב. ואף על פי שבירך עליו יום ראשון - חוזר ומברך כל שבעה. העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו כו'. נכנס לישב בה אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה. וכיון שבירך יום ראשון - שוב אינו מברך. ...תנו רבנן: העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו כו', נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קדשנו כו'. היתה עשויה ועומדת, אם יכול לחדש בה דבר - מברך, אם לא - לכשיכנס לישב בה מברך שתיים. אמר רב אשי: חזינא ליה לרב כהנא דקאמר להו לכולהו אכסא דקדושא.

תוספתא מסכת ברכות (ליברמן) פרק ו

הלכה ט

העושה כל המצות מברך עליהן העושה סוכה לעצמו או' ברוך שהגיענו לזמן הזה נכנס לישב בה או' ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה משברך עליה יום ראשון שוב אינו צריך לברך

הלכה י

העושה לולב לעצמו או' ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה כשהוא נוטלו או' ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב וצריך לברך עליו כל שבעה העושה ציצית לעצמו או' ברוך שהחיינו כשהוא מתעטף או' ברוך אשר קדש' במצ' וצו' להתעטף בציצית וצריך לברך עליהן בכל יום העושה תפילין לעצמו אומ' ברוך שהחיינו כשהוא מניח ברוך אשר קד' במצ' וצו' להניח תפילין מאימתי מניח בשחרית לא הניח בשחרית מניח כל היום כולו

הלכה יא

השוחט צריך ברכה לעצמו או' ברוך על השחיטה המכסה את הדם צריך ברכה לעצמו אומ' ברוך על כיוסו הדם בעפר

המוהל צריך ברכה לעצמו או' ברוך על המילה אבי הבן צריך ברכה לעצמו או' ברוך א' להכניסו בבריתו של אברהם אבינו העומדין מה הן אומ' כשם שהכניסו לברית כן תכניסו לתורה ולחופה ולמעשים טובים
הלכה יג

המברך מהו או' אשר קדש ידיד מבטן וחק בשארו שם (וח') וצאצאיו חתם באות ברית קדש על כן בשכר זאת אל חי חלקנו צורנו צוה להציל ידידות שארנו משחת ברוך כורת הברית
הלכה יד

היה הולך להפריש תרומה ומעשרות או' ברוך שהגיענו לזמן הזה כשהוא מפרישן או' ברוך אש' קד' במצ' וצו' להפריש תרומה ומעשרות מאימתי מברך עליהן בשעה שמפרישן

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מב עמוד א

רב נחמן אשכחיה לרב אדא בר אהבה רמי חוטי וקא מברך לעשות ציצית, א"ל: מאי ציצי שמענא? הכי אמר רב: ציצית אין צריכה ברכה. כי נח נפשיה דרב הונא, על רב חסדא למירמא דרב אדרב, ומי אמר רב: ציצית אין צריך ברכה? והא אמר רב יהודה אמר רב: מנין לציצית בעובד כוכבים שהיא פסולה? שנאמר: +במדבר ט"ו+ דבר אל בני ישראל... ועשו להם ציצית, בני ישראל יעשו ולא העובדי כוכבים יעשו! והא מאי רומיא? אמר רב יוסף, קסבר רב חסדא: כל מצוה שכשירה בעובד כוכבים - בישראל אין צריך לברך, כל מצוה שפסולה בעובד כוכבים - בישראל צריך לברך. וכלל הוא? והרי מילה דכשירה בעובד כוכבים, דתניא: עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא ארמאי ורופא כותי, ימול ארמאי ואל ימול כותי, דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: כותי ולא ארמאי, ובישראל צריך לברך, דאמר מר: המל, אומר: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה! מידי הוא טעמא אלא לרב, רב מיפסיל פסיל, דאיתמר: מנין למילה בעובד כוכבים שפסולה? דרו בר פפא משמיה דרב אמר: +בראשית י"ז+ ואתה את בריתי תשמור, ר' יוחנן אמר: +בראשית י"ז+ המול ימול, המל ימול. סוכה מסייע ליה, תפילין הוי תיובתיה. הרי סוכה דכשירה בעובד כוכבים, דתניא: סוכת עובדי כוכבים, סוכת נשים, סוכת בהמה, סוכת כותיים, סוכה מכל מקום - כשירה, ובלבד שתהא מסוכת כהילכתא; ובישראל אין צריך לברך, דתניא: העושה סוכה לעצמו, אומר: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקימו והגיענו לזמן הזה, בא לישב בה, אומר: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה, ואילו לעשות סוכה לא מברך. תפילין תיובתיה, והרי תפילין דפסולות בעובד כוכבים, דתני רב חנינא בריה דרבא מפשרניא: ספר תורה, תפילין ומזוזות שכתבן צדוקי, כותי, עובד כוכבים, עבד, אשה, וקטן מומר - פסולין, שנאמר: וקשרתם וכתבתם, כל שישנו בקשירה ישנו בכתובה, כל שאינו בקשירה אינו בכתובה; ובישראל א"צ לברך, דשלח רב חייא בריה דרב הונא משמיה דר' יוחנן: על תפילין של יד, אומר: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין, על תפילין של ראש, אומר: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין, ואילו לעשות תפילין לא מברך! אלא לאו היינו טעמא, כל מצוה דעשייתה גמר מצוה, כגון מילה, אף על גב דכשירה בעובד כוכבים - בישראל צריך לברך, וכל מצוה דעשייתה לאו גמר מצוה, כגון תפילין, אף על גב דפסולות בעובד כוכבים - בישראל אינו צריך לברך, ובציצית בהא קמיפלגי, מר סבר: חובת טלית הוא, ומר סבר: חובת גברא הוא.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נט עמוד ב

והא תניא: בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו והגיענו לזמן הזה, שלו ושל אחרים - אומר הטוב והמטיב! - לא קשיא, הא - דאית ליה שותפות, הא - דלית ליה שותפות, והתניא: קצרו של דבר על שלו הוא אומר ברוך שהחיינו וקיימנו, על שלו ועל של חבירו - אומר ברוך הטוב והמטיב. וכל היכא דלית לאחרנא בהדיה לא מברך הטוב והמטיב? - והתניא, אמרו ליה: ילדה אשתו זכר, אומר ברוך הטוב והמטיב! - התם נמי, דאיכא אשתו בהדיה, דניחא לה בזכר. תא שמע: מת אביו והוא יורשו, בתחלה אומר ברוך דין האמת ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב! - התם נמי, דאיכא אחי דקא ירתי בהדיה. תא שמע: שינוי יין אינו צריך לברך, שינוי מקום צריך לברך. ואמר רבי יוסף בר אבא אמר רבי יוחנן: אף על פי שאמרו שינוי יין אינו צריך לברך, אבל אומר ברוך הטוב והמטיב! - התם נמי, דאיכא בני חבורה דשתו בהדיה.

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף מ עמוד ב

ואמר רבה: כי הוינא בי רב הונא איבעיא לן: מהו לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים? כיון דמזמן לזמן אתי - אמרינן, או דילמא: כיון דלא איקרו רגלים - לא אמרינן? לא הוה בידיה. כי אתאי בי רב יהודה אמר: אנא אקרא חדתא נמי אמינא זמן. - אמר ליה: רשות לא קא מיבעיא לי, כי קא מיבעיא לי - חובה מאי? - אמר לי: רב ושמואל דאמרי תרווייהו: אין אומר זמן אלא בשלש רגלים...מאי הוי עלה? שדרוה רבנן לרב יימר סבא קמיה דרב חסדא במעלי יומא דריש שתא, אמרו ליה: זיל חזי היכי עביד עובדא, תא אימא לן. כי חזייה אמר ליה: דלויה לרטיבה, רפסא ליה בדוכתיה. אייתו ליה כסא דחמרא, קדיש ואמר זמן. והלכתא: אומר זמן בראש השנה וביום הכפורים. והלכתא: זמן אומר אפילו בשוק

תוספות מסכת מנחות דף מב עמוד ב

ואילו לעשות תפילין לא מברך - ויודע היה [שלא לברך לעשות תפילין] ששאלו כל ענייני ברכות ופ' הרואה ירושלמי מצריך לברך אעשיית ציצית סוכה ותפילין ובערוך הביאו בערך צץ ג' וחולק על הש"ס שלנו ובתוספתא דברכות (פ"ו) תני העושה ציצית לעצמו מברך שהחיינו ובפ' הרואה (ברכות דף נד.) נמי אמר דאכלים חדשים מברך שהחיינו וכ"כ רב שרירא גאון.

תוספות מסכת סוכה דף מו עמוד א

העושה סוכה לעצמו מברך שהחיינו - צריך לפרש טעם מאי שנא דיש מצות שתקינו לברך שהחיינו ויש מצות שלא תקינו בעשיית סוכה ולולב תקינו כדאשכחן הכא ובעשיית ציצית ותפילין לא תקינו כדמוכח פרק התכלת (ג"ז שם) דמפרש ר' יוחנן מאי מברך אתפילין של יד ותפילין של ראש ואילו לעשות תפילין לא מברך דלא חשיב ליה וכמו כן יש לדקדק דשהחיינו נמי לא מברך מדלא חשיב לה וכן אפדיון הבן מברך שהחיינו כדאיתא בסוף פרק ערבי פסחים (פסחים דף קכא:): ואילו אמילה לא מברך מדלא חשיב בפי' התכלת (מנחות שם) ובסוף ר"א דמילה (שבת דף קלז:): בהדי ברכות של מילה וכן אקריאת מגילה מברך שהחיינו כדאיתא בריש הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כא:): ואילו אקריאת הלל לא מברך ונראה דמצוה שיש עליה שמחה תקנו שהחיינו ודאמרינן בהרואה (ברכות דף נד.) דמברך על כלים חדשים כתב רב שרירא גאון דלא סמכינן עלה דמסקינן בפרק בכל מערבין (עירובין ד' מ:): דבעינן מידי דאיתי מזמן לזמן וקשה מפדיון הבן.

תוספות הרא"ש מסכת סוכה דף מו עמוד א

העושה סוכה לעצמו מברך שהחיינו, צריך לפרש טעמא מאי שנא דיש מצות שתקנו לברך שהחיינו בעשייתן כגון סוכה ולולב ועל עשיית ציצית ותפילין לא תקנו כדאשכחן בפרק התכלת דמפרש ר' יוחנן אתפילין של יד או אתפילין של ראש ולא מפרש דמברך שהחיינו בעשייתן, וי"ל דלא שייך לברך שהחיינו בעשיית מצוה אלא מצוה הבאה מזמן לזמן, והא דמברכין שהחיינו על פדיון הבן ולא מברכין בשעת המילה שעדיין אינו בר קיימא ולא יצא עדיין מתורת נפל, והא דמברכין שהחיינו על קריאת מגלה ואקריאת הלל אין מברכין איכא למימר פרסומי ניסא שאני.

בית הבחירה למאירי מסכת סוכה דף מו עמוד א

...ובברכת שהחיינו מיהא נראה מדברי גדולי המחברים שאף העושה לעצמו שופר או מצה או מגילה או ציצית וכיוצא באלו מברך זמן ואף בברייתא מצאנוהו כן בהדיא בעושה ציצית או תפילין וגדולי המפרשים כתבו שלא נאמר כן אלא במצוה שיש בעשייתה קצת הנאה כסוכה ולולב שיש בהם הרחבת הלב לעושיהו אבל עשיית מצה ושופר ומגילה אין בעשייתן הנאה אלא טורח יתר והדברים רופפים:

ר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף כב עמוד ב

וכתבו בתוספות שיש מצות שתקנו בהן שהחיינו כסוכה ולולב כדאיתא הכא ומקרא מגילה כדאיתא במגילה (דף כא ב) ופדיון הבן כדאיתא בסוף פ' ערבי פסחים (דף קכא ב) ויש מצות שלא תקנו בהן שהחיינו כתפילין דהא בפרק התכלת (דף מב ב) דייק מדאמר רבי יוחנן על התפילין של יד אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין דלעשות תפילין לא מברך מדלא חשיב ליה התם וכמו כן יש לדקדק משם דשהחיינו לא מברך ליה מדלא חשיב ליה התם ובפ' ר' אליעזר דמילה (דף קלז ב) בהדי ברכות מילה אבל לא פירש מפני מה תקנו במקצתן שהחיינו ובמקצתן לא תקנו ולי נראה דשהחיינו דמצות בזמן תלי כדמוכח בסוף פרק בכל מערבין (דף מ ב) דאמרי' בר"ה ויוה"כ דכיון דמזמן לזמן קאתי אומר עליהו זמן הלכך סוכה ולולב ומקרא מגילה מזמן לזמן קאתו ופדיון הבן אף על גב דלאו מזמן לזמן קאתי אפ"ה כיון שהיא מצוה תלויה בזמן ל' יום של תינוק שיצא מכלל נפל ונכנס לכלל קיימא וחיות שפיר שייך לברוכי ביה שהחיינו אבל תפילין ומילה לא תלו בזמן והלל של ב' ימים טובים נמי אף על גב דתלו בזמן כיון שתקנו לומר על כל צרה וצרה שלא תבא על הצבור אין זמנו קבוע וצ"ע לפ"ז למה אין מברכין זמן על ספירת העומר וראיתי מי שכתב שאם לא ספר בלילה לא יספר ביום כדתנן כל הלילה כשר לספירת העומר משמע דהא ביום לא יצא ומשום הכי לא אמרי' ביה זמן:

ערוך לנר מסכת סוכה דף מו עמוד א

בד"ה העושה סוכה לעצמו. וקשה מפדיון הבן. עיין בר"ן שנדחק בזה לחשוב גם פדיון הבן מזמן לזמן ושיש חלוק בין פדיון למילה אכן לענ"ד אפשר לומר בזה כיון דכוונת ברכת שהחיינו היא ליתן הודאה להקב"ה על שחי עד הזמן ההוא א"כ לא שייך הודאה זו רק אם הי' חשש מיתה בין הזמן לזמן דהיינו אם מאותו הזמן שהתחיל לצפות על הזמן הזה הי' חשש שמא ימות ולא מת אז צריך ליתן הודאה. והנה התוס' (יומא ב א ד"ה וחכ"א) ובשאר דוכתי' כתבו החילוק דלמיתה דלזמן מרובה חיישינן אבל לזמן מועט לא חיישינן אכן מה נקרא זמן מרובה וזמן מועט לא נתבאר ועיין מה שכתבתי בזה לעיל (כד"ה גמרא ור"י) בביאור שיטות הרמב"ם והנה השער המלך (הל' סוכה פ"ד הט"ז) כתב בשם הרא"ש (בדרים ג ב ד"ה לא אפטר) דשלשים יום מקרי זמן מרובה גם הוכיח שם דעכ"פ ז' ימים מקרי זמן מועט והימים שבנתיים לא נתבאר. אמנם כיון דאמרינן במכות (ג ב) ל' יום בשנה חשוב שנה א"כ י"ל דל' יום חשוב זמן מרובה והשאר זמן מועט וכהרא"ש ולפיכך על ציצית ותפילין לא מברך שהחיינו כיון שזה מברך בכל יום לא היו חשש מיתה בנתיים וכן אמילה לא מברך כיון דמשעה שנולד שהתחיל לצפות על הזמן של מצות מילה לא היו רק ז' ימים מעת לעת היו זמן מועט וליכא חשש מיתה אבל פדיון הבן שהוא ביום ל"א דמי ממש לנזירות שחשיב ליה הרא"ש זמן מרובה לכן מברך וכן סוכה שופר ולולב וימים טובים בכל אחד מהם היו יותר מל' יום בין הזמן לזמן לכן מברך שאף שבירך שהחיינו בנתיים על מצוה אחרת אין זה מועיל למצוה זו שמעת שכילה בשנה שעברה מצות לולב מצפה להעת שיחי' לשנה הבאה לקיים מצוה זו וכשהגיע הזמן צריך לתת הודאה על זה ובזה אפשר לתרץ ג"כ מה שהקשו התוס' מהלל דהנה מהלל דיי"ט פשיטא דלא קשה כ"כ דיש לומר כיון דקריאת ההלל הוא משום שמחה ומקרא קדש דיי"ט לכן כיון שכבר בירך על הי"ט שהחיינו גם קריאת ההלל בכלל ולא דמי לסוכה ולולב ושופר שהם מצות חלוקות לעצמן ואין להם ענין עם מקרא קדש דיי"ט וא"כ לא קשה רק אהלל דר"ח דעל זה ה"ל לברך כיון שלא בירך שהחיינו על ר"ח ובזה י"ל כנ"ל כיון שאין בין ר"ח לר"ח ובין קריאת הלל לחבירו אלא כ"ט פעמים מעת לעת לא מקרי זמן מרובה דלא דמי לנזירות שהנזיר מגלח לכתחלה ביום ל"א וראי' לדברינו ממה דאמרינן בברכות (נח ב) הרואה חבירו לאחר ל' יום מברך שהחיינו ע"ש הרי דעיקר זמן של שהחיינו הוא ל' יום דוקא ומדקאמר לאחר שלשים משמע דביום ל' לא:

תוספות מסכת עירובין דף מ עמוד ב

דלמא אתי למיסרך - ...והאי דלא מברכינן שהחיינו משום צערא דינוקא תוס' שאנ"ץ.

תוספות מסכת בכורות דף מט עמוד א

לאחר שלשים אע"פ שלא נתן יתן - בפסחים בסופו (דף קכא): אמרינן דאבי הבן מברך שתיים ויש לספק כיון שמת אם מברך שהחיינו מכיון דזוכה לקיים המצוה **ואין לתמוה אהא דלא מברכינן שהחיינו על כל מילה ומילה כמו על כל פדיון הבן דשאני מצות פדיון הבן דלא שכיחא.**

רא"ש מסכת בכורות פרק ח

ח גרסינן בשילהי פסחים (דף קכא ב) ר' שמלאי איקלע לבי פדיון הבן בעו מיניה על פדיון הבן ודאי אבי הבן מברך. שהחיינו מי מברך כהן מברך דהא מטי הנאה לידיה. או דלמא אבי הבן מברך דקעביד מצוה. לא הוי בידיה. אתא ושאל בי מדרשא. אמרו ליה אבי הבן מברך שתיים והלכה אבי הבן מברך שתיים. ור"י ז"ל נסתפק אם מת הבן אם האב מברך שהחיינו כיון שמזכיר צערו. או שאב מברך מ"מ כיון שזוכה לקיים מצוה. **ומה שנהגו שלא לברך שהחיינו על כל מילה ומילה. יש מפרשים משום שלא יצא עדיין מידי נפל. ולא נהירא חדא דאזלינן בתר רובא. ועוד דממה נפשך מצוה קעבד וי"מ משום צערה דינוקא. וי"מ דמצות פדיון הבן תקנו לברך שהחיינו משום דלא שכיחא. אבל מילה שכיחא טפי.** ובפ"ק דקידושין כתבתי נוסח ברכה שמברך הכהן ואומרים שהגאונים תקנוה. ובצרפת ובאשכנז אין הכהן מברך כלום וכן מסתבר דכהן לאו מצוה קעביד אלא מקבל מתנות כהונה וגם אחרי הש"ס לא מצינו שיוכלו לחדש ברכה:

שפת אמת מסכת בכורות דף מט עמוד א

בתוס' ד"ה לאחר ל' כו' דלא מברכינן שהחיינו על כל מילה וי"ל דלא שייך שהחיינו דלעולם כל איש ישראל יש בו ברית **מילה תמיד** כמ"ש במדרש שש אנכי על אמרתך שאמרו דוד כשראה עצמו בבית המרחץ בלי מצוה רק מצות מילה שבבשרו ע"ש א"כ לא שייך שהחיינו [גם באב המל את בנו כיון דהמילה בבנו קבועה תמיד כמ"ש בשו"ת מהר"ח או"ז דמצות מילה אינו העשי' אלא שהמילה חתומה בבשרו ע"ש]:

ספר העיטור שער שלישי - הלכות מילה דף נב עמוד ב

והאי דלא מברכינן שהחיינו במילה כדמברכינן בפדיון הבן מסתברא לן משום דמצוה היא דרמיא אב"ד ומנהג שאבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שלוחו כדאמרינן בתענית אפשר קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד ע"ג ולפיכך התקינו הנביאים שביניהם שיהא מעמד בירושלים כהנים לויים וישראלים להודיעם שהם שלוחים של כל ישראל.

ראבי"ה ח"א - מסכת שבת סימן רפט

וודאי אם אבי הבן מל לבנו מברך שהחיינו אחר שמברך על המילה וגם להכניסו, אבל משום דרוב העם אין מוהלים לא הורגלו בכך. וראיה נמי, דקתני במסכת סוכה ובתוספתא פרק הרואה ובירושלמי פרק הרואה העושה סוכה לעצמו מברך לעשות סוכה ושהחיינו, ותו קתני העושה לולב לעצמו >ציצית לעצמו מברך לעשות לולב וציצית ושהחיינו<, וכן טובא, ובכולהו נקיט לעצמו ושהחיינו [כו' עד] המל אומר על המילה ואבי הבן מברך להכניסו וכו', ולא קתני המל את בנו, דדמי [ל]עצמו, כדאמרינן בפרקין לעיל תינח גדול קטן מאי איכא למימר, ומשני באומר אבי הבן לקוץ בהרת בנו הוא מתכוין, וטעמא משום דרוב העם אינם מוהלין, אבל אי הוה לעצמו או לבנו, דומיא דהנך, מברך שהחיינו. וכן בעשה סוכה לאחר אינו מברך שהחיינו. והא דאמרינן במנחות, ובפרק כיצד מייתי לה, היה עומד ומקריב מנחות בירושלים מברך שהחיינו, התם אי אפשר אלא בכהנים, כי עליהם הטילה התורה להק[ריב]. וכן דנתי לפני אבי מורי ולפני כל הישיבה כשמלתי אני את בני, והודו לדברי, וברכתי גם שהחיינו:

ספר הרוקח המשך הלכות ברכות סימן שעא

מילה שקבוע לה זמן אינו מברך זמן שטרודים בתינוק. בפ' א' דכתובות לא קים ליה אם יצא מכלל נפל. והזמן שהוא פחות מל' אינו חשוב לכך אינו מברך זמן על המילה. כי אם על הפדיון. ובפ' הרואה הרואה את חבירו לשלשים יום מברך שהחיינו לכך בפדיון הבן היו נוהגין שמחות ועל שמחות תיקנו שהחיינו כמו הרגלים

ספר שבולי הלקט הלכות מילה סימן ד

ומה שאין מברכינן שהחיינו על המילה כתב בעל הדברות ז"ל מסתברא לן משום שהיא מצוה דרמיא אבי דינא. ובתוס' מצאתי אמאי לא מברכינן שהחיינו על המילה יש לומר כיון שיש צער לבן לא מתקני ביה רבנן שהחיינו אי נמי שיעור חכמים כן הוא דלא מברכינן שהחיינו אפחות משלשים יום ומילה איתא לפחות משלשים יום אבל פדיון הבן אינו לפחות מל' יום דיצא מכלל נפל בעין ובברכות פרק הרואה אמרינן הרואה את חבירו לאחר ל' יום מברך שהחיינו. ורבינו שמחה ז"ל פ"י משום דאיכא שותפות בהדיה כדאמרינן בהרואה קצרו של דבר על שלו מברך שהחיינו על שלו ושל חבירו מברך הטוב והמטיב והכא נמי איכא אשתו בהדיה דניחא לה בבן זכר:

ספר מצוות גדול עשין סימן כז

הבונה בית חדש והקונה כלים חדשים מברך שהחיינו (ברכות ט, ב). ובירושלמי (דף סה, ב) קאמר אפילו ישנים שהם חדשים לא מברך עליהם שהחיינו. ונראין הדברים דווקא בדברים שהם חשובים קצת (תד"ה ורבי) וכן כתב מורי [רבינו

יהודה]. ואני שמעתי שכתב רב שרירא גאון שאין מברכין שהחיינו אלא בדבר הבא מזמן לזמן וכתב שכן מוכיח בפרק בכל מערבין (עירובין מ, ב) וכן כתב רבינו שמשון במנחות (מב: תד"ה ואילו בשט"מ) בשם רב שרירא גאון. הרואה חברו לאחר שלשים יום מברך שהחיינו, פירש רבינו יצחק בחברו החביב לו (ברכות נח, ב ותו'), ואם רואהו לאחר שנים עשר חודש מברך ברוך אתה ה' מחיה המתים, הרואה פרי המתחדש¹ בכל שנה ושנה בתחילת ראייתו מברך שהחיינו (ע"פ רמב"ם שם ה"ב): ...אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין מ, ב ע"ש) כל מצוה שהיא מזמן לזמן כגון שופר ולולב וסוכה ומקרא מגילה ונר חנוכה, וכן מצוה שאינה תדירה ואינה מצויה בכל עת שהרי היא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן כגון פדיון הבן מברך עליה שהחיינו כדאיתא בערבי פסחים (פסחים קכא, ב), אבל מילה היא יותר תדירה וגם אין אלה עתו קבוע משנה לשנה לפיכך אין מברכין עליה שהחיינו (ע"פ רמב"ם ה"ט):

מרדכי מסכת שבת פרק רבי אליעזר דמילה רמז תכא

[שם] אבי הבן מברך להכניסו כו' נהגו העם שמברך אבי הבן אחר המילה וכל זמן שטרוד המוהל בפריעה שגם זה בכלל עובר לעשייתו ושהחיינו לא מברך משום צערא דינוקא ושהחיינו לא שייך אלא בדבר שמחה דומיא דפדיון הבן כך השיב רבינו תם ו"נ דלא מברך שהחיינו משום דלא קעביד [אלא] מצוה המוטלת עליו כדתנן בפ"ק דקדושין [כט] האב חייב למול בנו ולפדותו ובירושלמי פרק הרואה [הלכה ג] גרסינן העושה סוכה לעצמו מברך לעשות סוכה ושהחיינו העושה לולב לעצמו וציצית לעצמו מברך לעשות לולב וציצית ושהחיינו וכו' עד המל אומר על המילה אבי הבן אומר להכניסו ולא קתני המל את בנו [וש"מ דוקא אם הוא מוהל אחר אומר על המילה ולא יותר] אבל ודאי אם הוא מל את בנו מברך שהחיינו והא דאמרינן [מנחות דף עה ב] היה עומד ומקריב מנחות בירושלים מברך שהחיינו התם אי אפשר אלא בכהנים כי עליהם הטיילה התורה להקריב וכן דנתי לפני אבא מורי נ"ע ולפני הישיבה כשמלתי אני את בני והודו לדברי וברכתי גם שהחיינו:

מרדכי מסכת שבת הגהות מרדכי פרק (אחד ועשרים) [ששה עשר] רמז תעא

מקשה למה אין מברכין שהחיינו על המילה וי"ל דאיכא צערא לינוקא וקשה דאמרי' [ברכות דף נט ב] מת אביו ויורשו מברך שהחיינו הלכך לא שייך [*תירוץ זה] (צערא) אלא גבי שהשמחה במעונו (אבל ברכת שהחיינו לא תלוי בצער) ותיירץ דכל היכא דאיכא שותפות לא מברכין שהחיינו ובולד ג' שותפים ועי"ל כיון דלא יצא עדיין מתורת נפל עד ל' הכל מצאתי עיין פרק החולץ ותמצא עוד מצרכי מילה ובפרק הדר בעירובין:

שו"ת הרשב"א חלק א סימן קסו

ולענין שהחיינו שאמרת אבי הבן מברך בשעת מילה כיצד הוא מברך? כי שמא לא כלו לו חדשיו ונמצא מברך ברכה לבטלה וכיצד הוא המנהג הנכון?

דע שבכל הארצות האל לא ראינו מעולם מי שברך שהחיינו בשעת מילה. ואפילו לאחד מן הגדולים שהיו בארץ הזאת לא ראיתי כן. אבל מי שמברך אין לחוש לשמא לא כלו לו חדשיו דכל שגמרו סימניו שערי וצפרניו אין חוששין. וסומכין על סימנין אלו אפילו למולו בשבת החמורה כל שכן לענין ברכה.

שו"ת הרשב"א חלק א סימן רמה

שאלת אם מברכין שהחיינו על המילה וכן מי שנולד לו בן אם מברך שהחיינו?

תשובה מסתברא דכל שנולד לו בן צריך לברך שהחיינו בין נולדו לו בנים אחרים בין לא נולדו לו בנים. דהא קיימא לן כלישנא בתרא דרבי יוחנן דאמר בפרק הרואה (דף /נ"ט ס"ו /ס"א ב) בין קנה בתים אחרים בין לא קנה מברך שהחיינו. אלא שלא ראיתי שנהגו כן אפילו הגדולים אשר בארץ. ושמא עשאוה רשות כקרא חדתא דמברכין זמן ולא בחובה. דכל שאינו בא מזמן לזמן כמועדות אין מברכין שהחיינו בחובה. וכדאמרינן בראש השנה מהו לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים? רשות לא קא מיבעיא לי דאפילו אקרא חדתא אמרינן. כי קא מיבעיא לי חובה. כיון דמזמן לזמן קא אתו אמרינן או דילמא כיון דלא איקרו רגלים לא אמרינן? ומפני שראיתי גדולי הדור שלא נהגו לומר אני נהג כן. ואף על פי שזה אינו מספיק כל הצורך שהרי בפדיון הבן תקנו זמן. ושמא אף על מצוה ממצות התורה כפדיון הבן אומר. ולפי טעם זה כל אותן שבפרק הרואה /נ"ט ס"ו / בקנה כלים חדשים ונפלה לו ירושה מאביו וכל אותן שנזכרו שם דלאו מזמן לזמן אלא במקום הנאה בלבד י"ל דלאו בחובה אמרום אלא ברשות. ומשום פלוגתא דאית בהן בקנה כיוצא בהן או בהיו לו כיוצא בהן שאין אומרינן ואם בא לומר מונעין אותו. אבל על המילה אין אומרינן זמן. תדע שהרי אמרו בפרק רבי אליעזר דמילה (דף קל"ז ב) המל אומר על המילה אבי הבן אומר להכניסו בביתו של אברהם אבינו. העומדין שם אומרינן כשם שהכנסתו. המברך אומר אשר קדש ידך מיד מבטן. ולא נזכר באחד מהם שהחיינו. ומיהו אין הטעם מחמת דאית ליה צערא לינוקא כמו שאמרת. שלא נאמר טעם זה אלא בברכת שהשמח' במעונו. דבמקום דאיכא צערא לינוקא גם האב מצטער ולא שייך לברוכי שהשמחה במעונו. אבל ברכת שהחיינו אינה תלויה בשמחה אלא תלויה בדבר שמגיע לו תועלת. ואף על פי שמתערב עמה צער ואנחה שהרי אפילו מת אביו ונפלה לו ירושה אומר שהחיינו. אלא טעמא דמילתא כתב הרב בעל העיטור ז"ל לפי שהיא מצוה שמוטלת על בית דין ואינה כפדיון שמוטל על האב.

רבינו ירוחם - תולדות אדם וחווה נתיב א חלק ב דף יג טור ג

לברך שהחיינו על כל מילה ומילה י"מ שאין לברך משום דעדיין לא יצא מכלל נפל ולא נהירא דאזלינן בתר רובא ועוד דמצוה קא עביד וי"מ משום צערא דינוקא וי"מ משום דאע"ג דבפדיון הבן תקנו לבר' שהחיינו דלא שכיח אבל מילה דשכיח לא כך כתבו התוספות.

רמב"ם הלכות ברכות פרק יא

הלכה ט

כל מצוה ב שהיא מזמן לזמן כגון שופר וסוכה ולולב ומקרא מגילה ונר חנוכה, **וכן כל מצוה ומצוה שהיא קניין לו** כגון ציצית ותפילין ומזוזה ומעקה, **וכן מצוה שאינה תדירה ואינה מצוייה בכל עת שהרי היא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן, כגון מילת בנו ופדיון הבן מברך עליה בשעת ג עשייתה שהחיינו, ואם לא בירך על סוכה ולולב וכיוצא בהם שהחיינו בשעת עשייה מברך עליהן שהחיינו בשעה שיצא ידי חובתו בהן וכן כל כיוצא בהן.**

הלכה י

אחד העושה מצוה לעצמו ואחד העושה אותה לאחרים מברך קודם עשייתה אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות, **אבל אינו מברך שהחיינו אלא על מצוה שעושה אותה לעצמו**, היו לפניו מצות הרבה אינו מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המצות אלא מברך על כל ד אחת ואחת בפני עצמה.

רמב"ם הלכות מילה פרק ג

הלכה א

המל מברך א קודם שימול אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה, אם מל בן חבירו, ואם מל את בנו מברך וצונו ב למול את הבן, ואבי ג הבן מברך * ברכה אחרת, ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, מצוה על האב למול את בנו יתר על מצוה שמצווין ישראל שימולו כל ערל שבניהן, לפיכך אם אין שם אביו אין מברכין אחריה ברכה זו, ויש מי שהורה שיברכו אותה בית דין או אחד מן העם, ואין ראוי לעשות כן. +/השגת הראב"ד/ ואבי הבן מברך ברכה אחרת וכו' ואין ראוי לעשות כן. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ מסתברא כמ"ד ב"ד או מיוחד שבעם מברך ונהגו אצלנו שהסדקוס מברך. +

הלכה ב

ואם היו שם עומדין אומרים כשם שהכנסתו לברית כן תכניסהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

הלכה ג

ואחר כך מברך אבי הבן או המל או אחד מן העומדין שם, ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר קידש ידך מלבטן וחוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש על כן בשכר זאת אל חי חלקנו צורנו צוה להציל ידידות שארנו משחת למען בריתו אשר שם בבשרנו, ברוך אתה יי' כורת הברית, ואבי הבן ד מברך שהחיינו.

הגהות מיימוניות הלכות מילה פרק ג

[ד] **אנו אין מנהגנו בכך ויי"מ הטעם משום דאית ליה צערא לינוקא כדמשמע פ"ק דכתובות ול"נ לרבינו שמחה דאין שייך לומר טעם זה אלא בהשמחה במעונו כדאיתא התם אבל שהחיינו אפילו מצטער מברך כדאשכחן פרק הרואה גבי מת אביר וירשתו. ופירש רבינו שמחה הטעם משום דאיכא שותפין בהדיה האם שגם היא שמחה כדאיתא התם איכא אשתו בהדיה דניחא לה בדבר ותניא קצרו של דבר על שלו מברך שהחיינו ועל של חבירו מברך הטוב והמטיב ולא דמי לפדיון הבן שמברך שהחיינו דהתם ליכא שמחה אלא שמחת קיום המצוה ואייה לא מפקדא לפדותו אבל הכא אע"פ דאייה לא מפקדא למולו מ"מ שמחה היא בקיום הברית וראבי"ה כתב שהמל את בנו בעצמו מברך שהחיינו וכן עשה מעשה בעצמו וכן דן לפני אביו רבינו יואל הלוי וכל הישיבה והודו לו וטעמו דהשתא עושה המצוה המוטלת עליו העיקר וראיותיו הנה מבוארות בספרו בסימן רפ"ט וברוקח פירש הטעם שאין מברך שהחיינו לפי שעדיין לא יצא התינוק מתורת נפל כל זמן שלא שהה שלשים יום ע"כ:**

שו"ת הרמב"ם סימן קמא

השאלה הכ"ג שאלה היתחייב על קביעת מזוזה ולבישת תפילין וציצית, כשהיתה לו מזוזה ונעקרה ועשה אחרת או שנקרעו התפילין שלו ועשה אחרים או שם ציצית חדשה, **וכן כל המצות, היתחייב בעשיתן ברכת זמן אם לאו?**
התשובה לשון התוספתא בסוף ברכות +[פ"ו הי"ד, פ"ן], הוצ' ליברמן פ"ו ה"ט ואילך (ע' ל"ו) [ובבאור הארוך עמ' קי"ב - קי"ג, א"ך] + כל המצות מברכין עליהם שהגיענו. העושה סוכה לעצמו אומ' ברוך שהגיענו. העושה לולב לעצמו אומ' ברוך שהגיענו. נטלו וכו'. [העושה ציצית לעצמו אומר ברוך שהגיענו. כשהוא מתעטף וכו']. העושה תפילין לעצמו מברך שהגיענו. כשהוא מניח וכו'. ושם ג"כ בפרק הרביעי של ברכות +[שם סוף פ"ד ועי' בהגיון אריה על התוספתא ברכות ע' נ"ו הע' קנ"א, פ"ן], הוצ' ליברמן פ"ה הכ"ב (ע' כ"ח), ועי' ש"נ לערבית + נאמר היה מקריב מנחות בירושלים, אומ' ברוך שהגיענו. היה מקריב זבחים בירושלים, אומר ברוך שהגיענו, וכשהוא מקריב, אומ' בא"י אמ"ה אקב"ו להקריב את הזבח. וכבר נתבאר לך +[ה' ברכות פ"א ה"ט, פ"ן] + שהמצות יברך עליהן בתחילת עשייתן שהחיינו. והמצות נחלקות בזה לשלשה חלקים.
הראשון בהם, שכל מצות עשה, בין של תורה בין של דבריהם, שמחייבת מזמן לזמן, כגון סוכה ושופר ולולב ונר חנוכה ומקרא מגילה, יברך עליהן שהחיינו, וזה ידוע ומפורסם אצל כל אחד. והחלק השני כל מצוה, שהיא קניין האדם ורכישת דבר, כגון ציצית ותפילין ומזוזה ומעקה, גם עליה יברך תחילת עשייתן שהחיינו, לא תהי' זו פחותה מקונה כלים חדשים או בונה בית חדש. וראיה לזה ממה שאמרה הבריתא +[ר"ל התוספתא שם /מס' ברכות/ פ"ו, פ"ן] + בדבר ברכת הזמן על הציצית ועל התפילין, אחרי מה שאמרה כל המצות מברכין עליהן שהחיינו והגיענו. **והחלק השלישי כל מצוה שאינה תדירה ואין האדם מתמיד בעשייתה בכל עת, משום שאע"פ שאינה מיוחדת בזמן, דומה היא הואיל ואין חיובה מתמיד, למצוה שהיא מזמן לזמן, ולכן מברכין עליה שהחיינו, כמו שאמרה הבריתא במקריב מנחות ומקריב קרבנות וכמו שנתבאר בתלמוד +[פסחים קכ"א ב', פ"ן] + בפדיון הבן, שאבי הבן מברך שתיים, אשר קדשנו וכו' ושהחיינו וכו'. (והקש) זה עצמו במילה, שאבי הבן מברך שהחיינו, (דמאי) שנא, **למה יברך שהחיינו על פדיונו ולא יברך שהחיינו על מילתו, ולא הזכיר זאת בבריתא ולא בתלמוד, להיותו ידוע ומפורסם, שכל המצות מברך עליהן שהחיינו.** הלא בפדיון הבן לא שאל התלמוד, התחייב על זה ברכת זמן אם לא תתחייב, אלא באה (השאלה), האבי הבן מברך, הואיל והוא המחויב במצוה זו, או**

הכהן מברך, הואיל ומטיא הנאה לידיה. **מכאן ראייה, שהעניין ברור ומחזור, שאי אפשר בלא (ברכת) זמן, והשאלה לא באה אלא על מי שיברכה.** ולא הבאנו אלו הג' חלקים אלא להוציא האחרים, לפי שמי שהפריש חלה או תרומה או מעשרות או טמא שטבל, לא יברך שהחיינו על עשית אלו המצוות ודומיהן, הואיל ואינן בכלל חלק מן החלקים שבארנו. ואלו העניינים כולם מבוארים בחיבורנו הגדול +[שם, /בהלכות ברכות/ - ועי' פ"ן סי' ק"כ ותה"ג שהובא' בא"ח ה' ברכות סוף סי' ע"ג, פ"ן].+

טור יורה דעה סימן רסה

כתב הרמב"ם שאבי הבן מברך שהחיינו על כל מילה ומילה ובעל העיטור כתב שאין לו לברך וכן דעת ר"י

בית יוסף יורה דעה סימן רסה

ז כתב הרמב"ם שאבי הבן מברך שהחיינו על כל מילה ומילה. בסוף הלכות מילה (פ"ג ה"ג) כתב אבי הבן מברך שהחיינו וגם בסוף הלכות ברכות (פי"א ה"ט) כתב וכן מצוה שאינה תדירה ואינה מצויה בכל עת שהרי היא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן כגון מילת בנו ופדיון הבן מברך עליהם בשעת עשייתם שהחיינו. והגהות מיימון כתבו בסוף הלכות מילה (פ"ג אות ד) אין אנו נוהגין כן ויש מפרשים הטעם משום צערא דינוקא ואין נראה לרבינו שמחה וראבי"ה (מסכת שבת סי' רפט) כתב שהמל בנו בעצמו מברך שהחיינו משום שעושה המצוה המוטלת עליו העיקר [בדק הבית] **ובא"ח כתוב בשם הרמ"ה שנראים הדברים שלא אמר הרמב"ם שמברך שהחיינו אלא בזמן שמל אותו אביו על ידי עצמו דוגמא דפדיון הבן אבל בזמן שמל אותו אחר אין אבי הבן מברך שהחיינו עכ"ל ואין נראה כן מפשט דברי הרמב"ם אלא אפילו כשמל אותו אחר מברך אבי הבן שהחיינו [עד כאן]: והרוקח (סי' קח שעא) כתב מה שאין מברכין שהחיינו זהו משום שעדיין לא יצא התינוק מתורת נפל עד שלשים יום (עיין שבת קלה:): עכ"ל ההגהות. ורבינו ירוחם (שם יג סוף ע"ג) כתב דל"נ טעם הרוקח דאזלין בתר רובא ובשם התוספות (בכורות מט. ד"ה לאחר) כתב דטעמא משום דאע"ג דבפדיון הבן תקנו לברך שהחיינו (פסחים קכא:): דלא שכיח אבל מילה דשכיח לא. וטעם צערא דינוקא דחאו הרשב"א בתשובה (ח"א ס"ו רמה) וכתב דלא אמרו כן (כתובות ח.) אלא לענין שהשמחה במעונו אבל ברכת שהחיינו אינה תלויה בשמחה אלא בדבר שמגיע לו תועלת ואע"פ שמתערב עמה צער שהרי אפילו מת אביו ונפלה לו ירושה אומר שהחיינו (עי' ברכות נט:): וכתב עוד הרשב"א בתשובה (ח"א סימן קס"ו) דע שבכל הארצות האלו לא ראינו מעולם מי שבירך שהחיינו בשעת מילה ואפילו לאחד מהגדולים אשר בארץ הזאת לא ראיתי כן אבל מי שמברך אין לחוש לשמא לא כלו חדשיו דכל שגמרו סימניו ושערו וצפרניו אין חוששין וסומכין על סימנים אלו למולו בשבת החמורה כ"ש לענין ברכה עכ"ל. ובתשובה אחרת (ח"א) [סימן רמ"ה] כתב כל שנולד לו בן צריך לברך שהחיינו בין שנולדו לו בנים בין לא נולדו דהא קיימא לן כלישנא בתרא דרבי יוחנן דאמר בפרק הרואה (ברכות ס.). בין קנה אחרים בין לא קנה מברך זמן אלא שלא ראיתי שנהגו כן אפילו הגדולים אשר בארץ ושמא עשו רשות כקרא חדתא דכל שאינו בא מזמן לזמן כמועדים אין מברכים שהחיינו בחובה וכדאמרינן בס"פ בכל מערבין (עירובין מ:): גבי זמן דראש השנה ויום הכפורים ומפני שראיתי גדולי הדור שלא נהגו לאמרו אני (דוחה) [נוהג] כן ואע"פ שאין זה מספיק כל הצורך שהרי בפדיון הבן תקנו זמן ושמא אף על מצוה ממצות התורה כפדיון הבן אמרו עד כאן לשונו. **ובכל ארץ ישראל וסוריא וסביבותיה נוהגים לומר שהחיינו לפי שהם סומכים בהוראותיהם על פי הרמב"ם ז"ל:****

שולחן ערוך יורה דעה סימן רסה

סעיף ז

לד' כשהאב עצמו מוהל את בנו, הוא מברך: שהחיינו. ואם המוהל הוא אחר, י"א שאין שם ברכת שהחיינו. לה' ולהרמב"ם, לעולם האב מברך שהחיינו על כל מילה ומילה, וכן נהגו בכל מלכות ארץ ישראל וסוריא וסביבותיה ומלכות מצרים. והגה: [לן] ובמדינות אלו נוהגין שלא לברך שהחיינו, אפילו כשהאב עצמו מל בנו, יז [לז] אם לא שמל בנו הבכור שחייב לפדותו מברך שהחיינו בשעת מילה ואינו מברך בשעת פדיון, אבל כשפטור מהפדיון אינו (יב) מברך שהחיינו (ע"פ מהרי"ל)!!!

לבוש יורה דעה סימן רסה

סעיף ז

יש אומרים שהאב מברך שהחיינו על כל מילה ומילה שעושה, דהוי לדידיה כמו דברים הבאים מזמן לזמן, והוא דעת הרמב"ם [פ"ג מילה ה"ג], ונוהגין כמותו בכל מלכות ארץ ישראל וסוריא וסביבותיה ומלכות מצרים. ויש אומרים כשהאב עצמו מוהל את בנו שמקיים המצוה המוטלת עליו לבדו אז הוא מברך שהחיינו, ואם המוהל הוא אחר אין שם ברכת שהחיינו כלל, לא האב שאינו מקיים מצוה המוטלת עליו, וכל שכן המוהל דלגבי דידיה לא שייך לדמות לדבר הבא מזמן לזמן שהוא מל כל פעם שיזדמן לו אפילו מאה פעמים בשנה. ובמדינות אלו אין נוהגין לברך שהחיינו כלל למילה אפילו כשהאב מוהל עצמו בנו, אם לא שמל בנו הבכור שחייב לפדותו דבלאו הכי יצטרך לברך שהחיינו בעת הפדיון, אז מברך בשעת המילה ואינו צריך לחזור ולברך בשעת הפדיון. אבל כשהוא פטור מפדיון כגון שהוא כהן או לוי אינו מברך שהחיינו גם בשעת המילה אפילו הוא עצמו המוהל. וטעמינו שמברכין שהחיינו על פדיון הבן ואין מברכין על המילה, יש אומרים משום שהיא שמחה מעורבת בצערא דינוקא, אבל הוא דחוי שאין זה הטעם נאמר אלא על מה שאין מברכין השמחה במעונו במילה, אבל על שהחיינו אינו מספיק, דשהחיינו אינה תלויה בשמחה אלא בדבר שמגיע לו בו תועלת אף על פי שמתערב עמו צער, שהרי מצינו במקום אחר שמברכין שהחיינו על שמחה אף על פי שהיא מעורבת בצער, כגון כששמע שמת אביו ונפלה לו ירושה. ויש אומרים הטעם משום שעדיין לא יצא התינוק מתורת נפל עד ל' יום, והוא גם כן דחוי ואינו אמת, דהא סמכין ארובא, ורובא בנים קיים נינהו, תדע דאם לא כן היאך מוהלין בשבת שהיא חמורה, אלא סמכין ארובא כשיש לו סימני בני קיימא דהיינו שנגמרו שערי וצפורניו, כל שכן שהיה לנו לסמוך על זה לענין ברכת שהחיינו. אלא עיקר טעמא דמילה מצויה ושכיחא יותר מדברים הבאים מזמן לזמן, ופדיון הבן אינו מצוי שכיח כל כך, ודומה יותר לדבר הבא מזמן לזמן.

ביאור הגר"א יורה דעה סימן רסה

[לד] כשהאב כו'. כמ"ש בפדיון הבן בסוף פסחים:

(ליקוט) כשהאב כו'. **דלא מברך שהחיינו אלא העושה מצוה המוטלת עליו** ואמרינן בפ"ק דקדושין (כ"ט א') האב חייב למול כו'. מרדכי פי"ט דשבת ע"ש בארוכה ועתוס' דסוכה מ"ו א' ד"ה העושה כו' וכ"כ הרמב"ם בפ"א מה' ברכות הלכה י' אחד העושה מצוה לעצמו ואחד העושה אותה לאחרים מברך קודם עשייתה אקב"ו לעשות אבל אינו מברך שהחיינו אלא על מצוה שעושה אותה לעצמו (ע"כ):

[לה] ולהרמב"ם כו'. **דשלוחו כמותו ועליו המצוה כנ"ל:**

(ליקוט) ולהרמב"ם כו'. כ"פ בפ"ג דמילה וטעמא שאף שאחר מל הוא שלוחו ומוציאו י"ח ולכן מברך שהחיינו וכמ"ש כ"מ בפ"א מה' ברכות הלכה י' בשם הרמ"ך וכמ"ש בא"ח סי' תקפ"ה ס"ב בהג"ה ועמש"ש ואף שמוטלת על כל ישראל כמ"ש בפ"ק דקדושין מ"מ **עליו מיוחדת יתר על מצות כל ישראל כמ"ש הרמב"ם שם ואבי הבן מברך אקב"ו להכניסו כו' שמצוה על האב למול את הבן יתר על מצוה שמצווין ישראל שימולו כל ערל שביניהן לפיכך אם אין שם אביו אין מברכין ברכה זו ויש מי שהורה שיברך אותה ב"ד או אחד מן העם ואין ראוי לעשות כן וע"ל ס"א בהג"ה **ודברי הרמב"ם נכונים דודאי אף שעושה אחר הוא כאלו עשה בעצמו** מ"ש בשבת קל"ג א' ואי איכא אחר כו' דארשב"ל כו' ואם איתא הא ודאי עליו המצוה מיוחדת כמ"ש האב כו' **וגם סברת התוס' אינה נכונה מ"ש דליכא שמחה הא אפי' שהשמחה במעונו ס"ד בפ"ק דכתובות (ח' א') לברוכי אי לאו משום כו' וכאן ל"ל כמ"ש הר"ר שמחה והגמ"ר כנ"ל (בליקוט שבס"ק ל"ו דהא במת אביו כו') וגם תי' הר"ר שמחה משום דג' שותפין דהיא אינה מצווה על המילה כמ"ש בפ"ק דקדושין והשמחה כאן על המצוה דלא כמ"ש ועוד באמת יברך הטוב והמטיב (ע"כ):****

[לז] ובמדינות כו'. **כבר האריך הרשב"א וכל הראשונים בזה ולא מצאו טעם לזה** דא"ל משום דלא אתי מזמן לזמן פדיון הבן יוכיח (ובר"נ סוף פסחים ופ"ד דסוכה כתב דפדיון הבן שאני שהיא מצוה תלויה בזמן ל' יום כו' וצ"ע) ואף בבנים אחרים כמו קנה וחזר וקנה (ברכות ס' א' וע"ש בתוס' וברשב"א) וגם א"ל משום ספק נפל דא"כ היאך מלין אותו בשבת ומחללין עליו בכ"ד וגם א"ל משום צערא דינוקא הא במת אביו והוא יורשו מברך שתים כו' (כמ"ש נ"ט ב'):

(ליקוט) ובמדינות אלו כו'. מרדכי שם בשם ר"ת ע"ש ובתוס' דסוכה שם ד"ה העושה כו' צריך לפרש כו' ונראה דמצות כו' וכ"כ במרדכי שם וכתב משום צערא דינוקא אבל בהגהות אחרונות פי"ט דשבת הקשו ממ"ש מת אביו והוא יורשו כו' וכן הקשה הג"מ בפ"ג מה' מילה ע"ש ושם מ"ש בשם הר"ר שמחה **ודבריו דחוקים מאד** ובשם ראבי"ה כ' כסברא ראשונה (ע"כ):

ביאור הגר"א אורח חיים סימן כב

ועי' י"ד סי' רס"ה בטור וז"ל כתב הרמב"ם שאבי הבן מברך שהחיינו על כל מילה ובע"ה כ' שאין לו לברך וכ"כ ר"י והוא דברי תוס' ובע"ה הנ"ל ובש"ע שם כ' דברי הרמב"ם ובהג"ה כ' דברי תוס' ובע"ה אבל בהג"ה סי' כ"ח ס"ב כ' כדברי הרמב"ם **ודברי הרמב"ם הן עיקר דהוכחת תוס' אין מוכרח כנ"ל וכ"ש לדחות מה שמפורש בתוספתא להדיא** וכ"כ ב"י ב"ד סי' רס"ה בשם הרשב"א דמדינא יש לברך כמו בפדיון הבן רק מהלל קשה כמ"ש תוס' דסוכה שם **וגם תירוצם אין מספיק דכ"ש בהלל דיש בו שמחה וצ"ל הטעם דהלל אינו מצוה בפ"ע** כמ"ש בע"פ אפשר ישראל עושין פסחיהן ונוטלין לולביהן כו' **וכן דעת הטור כאן כהרמב"ם שכל לשון התוספתא אות באות ומה שהקשה ב"י דלמה לא כ' הטור ג"כ בתפילין ועפ"ז כ' מהרי"א וב"י דס"ל להטור כבע"ה וליתא דשהחיינו לא מברך אלא העושה לעצמו דוקא כמ"ש הרמב"ם שם וכ"כ תוס' ורש"י בסוכה שם וכמ"ש בגמ' שם העושה כו' לעצמו וכ"ה בתוספתא שם בכל המצות לעצמו וכ"כ הטור כאן וזה אינו בתפילין שרגיל הוא להסופר עושה וכמ"ש בחולין ט' א' ד"ה ואידך כו' כדאמר כו' ובציצית צ"ל כפירש"י שם:**

שו"ת חוות יאיר סימן רלז

שאלני בר אוריין ירא וחרד ובמצוותיו ית' חפץ מאד אחר שעמד מחוליו מסוכן מאד זמן רב יתר על שלשים יום והיה לו שלשול רב ועצום עד כי היה א"א לו להניח תפילין בהמשך זמן אם יברך שהחיינו שחזר וזכה לקיים מצוה זו. בודאי שבח אני את שמחה של מצוה התלויה בגוף כי רבה היא והרב הגדול ר' יונה פי' בההוא דהוי בדח טובא וא"ל בכל עצב יהיה מותר והשיב תפילין מנחנא שר"ל שעל כן בדח ושמח שחזר וזכה להניח תפילין כי היה חולי המעים ואף על פי שפי' זה זר מ"מ הסברא נותנת דהוי שמחה רוחניות וא"כ לכאורה היה נראה לומר דמברך שהחיינו ק"ו משמחה גופניית כגון נולד לו בן זכר ואפילו הרואה חבירו לאחר ל' יום ושמח בראייתו כבא"ח ר"ס רכ"ה ובפרט ברכת שהחיינו דאקרא חדתא אמרינן זמן אי בעי. ואחר העיון נראה דחובה פשיטא דליכא מכח כמה טעמים הא' ממ"ש ר' ירוחם בשם התוס' הביאו הב"י ב"ד סי' רס"ה דדווקא גבי פדיון הבן ארז"ל לומר שהחיינו כבגמרא שלהי פסחים דלא שכיחא מש"כ מילה דשכיח ודחה טעם שכתב הרוקח דעדיין לא יצא התינוק מתורת נפל גם יש לי ראייה לסתור שהרי נולד לו בן זכר מברך שהחיינו ובהג"מ די"מ משום צערא דינוקא ולא נראה וכו' גם בשו"ת רשב"א סי' רמ"ה דחה טעם זה דלא שייך רק בברכת שהשמחה במעונו וראיה ממת אביו ונפלה לו ירושה ומסיק שם הטעם בשם בעל התרומה לפי שהיא מצוה המוטלת על הב"ד ואינו כפדיון שמוטל על האב וגם תירוץ זה דוחק גדול שהרי תרווייהו מצוה דרמי על האב הן ואם לא עשאן האב מחויב הוא בעצמו לעשותן אף על פי דע"י ב"ד יש חילוק דמלין אותו ואין פודין בלי רשות האב כבסי' ש"ה בהגה' מ"מ מה בכך ומה ענין זה לברכת שהחיינו לכן הנכון מ"ש ר' ירוחם בשם התוס' דאין לברך שהחיינו במידי דשכיח וא"כ ה"ה ה"נ גבי תפילין דכ"ע פארם חבוש עליהם ושם ה' נקרא על ראשיהם אף על פי שנאבד ממנו זמן רב וחזר וזכה בה לא יברך. ועוד דגם בשמחה גופניית לא מברך שהחיינו רק בבית חדש או אפילו ישן שלא היה לו מעולם. מש"כ מכר וחזר וקנה ונדון דידן כמכר וחזר וקנה דמי רק דלפי זה שמניח פעם ראשון תפילין ודאי מברך. ועוד אפילו לדעת הרמב"ם דס"ל דמברך על מילת בנו שהחיינו כתב סוף הלכות ברכות וז"ל וכן מצוה שאינה תדירה ואינה מצויה בכל עת היא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן כגון מילת בנו ופדיון הבן וכו' נראה דדקדק בכפלת לשונו דתרי מילי נינהו כדאמר בפ' כל התדיר דף צ"א ע"א מצוי

קאמרת תדיר קא מבעיא לן אף על פי דאמר עלה אטו מצוי לאו תדיר הוא **מ"מ אין ענינם חד רק כמ"ש שאינה תדירה ר"ל בחובה למעוטי מניח תפילין אפילו פעם ראשונה ואינה מצויה למעוטי שאר עניני מצות הבאים לפרקים ומצוים כגון שהתחיל ללמד עם בנו או תלמידו**. ואין ראייה לסתור מ"ש מגמ"פ כיצד מברכין ל"ז ע"ב היה מקריב מנחות בירושלים מברך שהחיינו ומשמע חובה דוגמה מ"ש בטר הכי נטלן לאכלן מברך המוציא דלפי התוס' שם מיירי בהגיע זמן משמרתו והוא מחצי שנה לחצי שנה ובמנחות פי' רש"י שלא הקריב מעולם ואפילו לפי רש"י שם ל"ז דקאי על ישראל המקריב אל הכהן ומיירי בשלא הביא מנחות זה ימים רבים אין ראייה כלל לנדון דידן דל"ל דזה המקריב ה"ל כמילת בנו כענין אשרי תבחר ותקרב ומקרי לא שכיחא אם לא הקריב ימים רבים דאין דרך בני אדם להקריב תדיר. **וכ"ש למ"ש הרשב"א בתשובה סי' קס"ו ובסי' רמ"ה האריך קצת לומר דאפילו נולד לו בן זכר מברך שהחיינו לא ראה גדולי הדור נוהגין לאומרו וכתב דאע"פ שנזכר בגמרא (ע' סוף דף נ"ט) עשאוהו רשות כזמן דאקרא חדתא וכתב דלפי זה כל אותם דבפ' הרואה דקנה כלים חדשים ונפלה לו ירושה וכל הנזכרים שם לא היו רק רשות וע"ש וא"כ מה דאמרינן שם בפלוגתא דקנה וחזר וקנה או אית לי' כיצא בהן אם בא לומר מונעין אותו וכ"כ רשב"א שם בהדיא וא"כ ה"ה נדון דידן ואין ראייה מרואה חבירו לאחר שלשים יום דצריך להיות שמח ועלז מאד בראייתו. **אבל באמת במ"ש הרשב"א דלפי טעם זה כל השנויים שם לא היו רק רשות א"א לומר כן דהא בכל הסוגיא סוף דף נ"ט אמר צריך לברך וא"צ לברך משמע דחובה דאם ר"ל רשות הל"ל מברך ואינו מברך** (ועד כאן לא ס"ל להקל קצת פוסקים כשאמר בש"ס לשון צריך רק דבדיעבד יצא עכ"פ לכתחילה יש קפידה וה"ה צריך דגבי מצוה ודאי חובה היא) ועוד דאמר שם על שלו אומר שהחיינו על שלו ועל של חבירו מברך הטוב והמיטיב וכן שם עוד מת אביו והוא יורשו בתחילה אומר ברוך דין אמת ולבסוף שהחיינו ומשמע דהברכות שווין וגם שניהם הוו חובה ועוד אי ס"ד דאינו חובה היה איסור לברכו כברכה שא"צ ול"ק ממ"ש בעירובין אנא אקרא חדתא וכו' רשות לא מיבעי' לי שכבר הקשה זה בב"י [ע"י בא"ח סי' תל"ב בב"י] ועוד קשה במ"ש שם דע"כ אין חובה הואיל דאין באין מזמן לזמן כמו מועדות א"כ הא דתנן היה מקריב מנחות וכו' ומשמע ודאי חובה כמ"ש בסמוך והא תינח לפי התוס' מש"כ לפי רש"י קשה דהא אינו בא מזמן לזמן ומ"מ ראיתי בב"י א"ח סי' רנ"ג דרש"י ותוס' כתבו בשם רב שרירא דס"ל בדבר שאינו בא מזמן לזמן אין מברכין שהחיינו רק דהב"י הסכים לדעת בתה"ד סי' ל"ו דלא סמכינן על דברי רב שרירא נגד הרי"ף והרמב"ם והרא"ש. ועוד ק"ל על מ"ש בתחילת דבריו וז"ל מיסתברא דכל שנולד לו בן צריך לברך שהחיינו וכו' והא ליתא דהטוב ומטיב הוא דמברך אם לא שמתה אשתו בשעת לידה דאז מברך שהחיינו כדמוכח בפ' הרואה סוף דף נ"ט ואין לומר דהרשב"א מיירי בכה"ג שמתה אשתו דא"כ ל"ל להרב שם לדחות טעם שא"א שהחיינו במילה משום צערא דינוקא ממת אביו ונפלה לו ירושה דמברך שהחיינו אף על פי שמתערב בה צער ואנחה היה לו לדחות הפי' הזה והטעם הלז בברכת שהחיינו דנולד לו בן זכר אף על פי שמתה אשתו אלא דיש לחלק ולומר דשאני בכה"ג דכל חד מילתא באנפי נפשי' הוא מש"כ אביו שמת הוא הגורם הירושה ולא סגי לירושה בלי זה וכן א"א למילה בלי צערא דינוקא וק"ל ומ"מ דוחק גדול לפרש סתם דברי רשב"א דכתב דמברך בלידת בן זכר שהחיינו דמיירי בכה"ג שמתה אם הילד בשעת לידה **והקורב אלי בזה דס"ל להרשב"א דבכל אלו דמברך הטוב ומיטיב מברך גם שהחיינו** ועמ"ש סי' רכ"ג ס"ה **וכמדומה לי שנתפשט המנהג לברך שהחיינו בלידת בן זכר ונ"ל שעל כן נמנעו לברך בעת מילת בנו כיון דכבר בירך בעת לידתו דבר זר לברך שנית תוך ח' ימים אף על פי דבעת המילה שמחה אחרת היא דמצוה מ"מ מכוער הדבר ועל כן אפילו בן בכור אין המנהג לברך בעת המילה כמ"ש ש"כ י"ד סי' רמ"ה וחזרנו לנדון השאלה דאפילו לא הניח מעולם תפילין אין לברך כלל שהחיינו כיון דאינה מצוה דאיתא מזמן לזמן רק רגילה ותדירה וכל העולם מקיימים מצוה זו אין מקום לברכת שהחיינו ובכה"ג הוריתי על סיום ספר ונישואין בנו ולידת נכדו הראשון נ"ל. יאיר חיים בכרך****

שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רמז

על דברת הרוקח דמייתי ב"י בי"ד סי' רס"ה שאין לברך שהחיינו על בן הנימול משום דלמא לא כלו לו חדשיו והרשב"א בתשו' סי' קס"א דחה זה דהשתא בשבת מהלינן וסמכי' ארוב בני קיימא ק"ו לענין ברכה וקא קשי' לך בשלמא בשבת מהלינן ממ"נ מחתך בשר בעלמא משא"כ לאו דלא תשא בברכה לבטלה והנה הי' לך לפרש דברך ואיך לא תיקשי לך על הרוקח הא מברכים על המילה ולהכניסו ולא חיישי' שמא נפל הוא וסמכי' ארובא אבל האמת דעת הרוקח דודאי כיון שגמרו שערו וציפרניו סמכי' ארובא ומברכי' ברכת חובה על המילה ולהכניסו שהם חובה אבל ברכת שהחיינו שהיא רשות כדאי' ס"פ בכל מערבין וכמ"ש מג"א סי' רנ"ג סק"ג וא"ר סק"ו ס"ל לרוקח **אין לנו להכניס עצמנו לברכת רשות לסמוך ארובא ואע"ג דבכל התורה אזלי' בתר רובא אפי' לכתחלה הכא בספק נפלים שאני שהחמירו בו חז"ל לכמה דברים** כמ"ש תוס' יבמות דף ל"ו ע"ב ד"ה הא וכו' ובכורות משום דהוה מיעוטא דשכיחי חששו טפי וה"נ לענין ברכת רשות וזה הוא באמת קו' הש"ס פראד"מ מימהל היכי מהלינן דה"ל למיחש למיעוטא משום חומרא דשבת דלפמ"ש תוס' במקומות הנ"ל דהמתנת שלשי' יום באדם הוא דרבנן בעלמא ע"כ א"א לפרש כוונת קו' הש"ס אלא ע"ז האופן ועל זה משני מוהלין ממנ"פ.

ואמנם הרשב"א פליג וס"ל כיון דהא דרב אדא לא מיירי אלא בלא גמרו שערו וציפרניו אבל בגמרו לא צריכים לדרב כמ"ש הרב"י בדעת הרי"ף מש"ס דהערל נהי דעכ"פ קושטא הכי הוא דבשבת איכא ממ"נ אבל עכ"פ חזינן דחז"ל לא חשו למיעוטא בגמרו שערו דאפי' אי לא הוה סברא דמחתך בשר נמי הי' סמכינן ארובא לחלל שבת איך לא נסמוך להתיר ברכת שהחיינו בשגם שכבר ברכנו על המילה ולהכניסו ומכ"ש לפמ"ש ד"מ בהגה' ש"ע שם יו"ד סי' רס"ה/ה דלפקוח נפש שאחר המילה חששו א"כ פשיטא דק' קו' רשב"א דהרי בגמרו שערו מוהלין בשבת ואי יארע לו פ"נ =פקוח נפש= אח"כ מחללי' שבת עליו בלי ספק ואי לא הי' רשאי לפקוח עליו לא היינו רשאים למולו כלל בשבת לסכנו ושלא לפקוח עליו ומכיון דמהלינן לי' ולא חיישינן לפ"נ שאח"כ ש"מ כבן קיימא חשבי' לי' א"כ אנו סותרים עצמנו אם לא נברך שהחיינו זהו כוונת רשב"א והוא מבואר ופשוט.

לדעת הרמב"ם בפ"ג [הל"ג] צריך האב לברך שהחיינו ואף שהמצוה עושה והמוהל שלוחו כמותו וכיון שהיא מצוה שאינה תדירה הוה כבאה מזמן לזמן שמברך שהחיינו כמ"ש בסוף הל' ברכות [הל' ט'] ע"ש וכן נהגו בכל א"י ומצרים וסוריא וכל סביבותיהם ויש שכתבו דדווקא כשהאב מוהל בעצמו מברך שהחיינו ואין טעם מספיק בדבר אבל בכל מדינות שלנו לא נהגו כלל לברך שהחיינו על מילה וכבר טרחו הקדמונים בזה יש שכתבו משום צערא דינוקא ואין נראה [הגהמ"י] ויש שכתבו מטעם שהוא ספק נפל ואין נראה [שם] דאזלין בתר רוב ולדות שהם בני קיימא וגם הרשב"א בתשו' [חלק א' סי' רמ"ה] כתב שלא מצא טעם נכון מה שאין מברכין רק שעשאוהו כברכת רשות ע"ש שכתב דכל זה אינו מספיק אבל ראינו שהש"ס לא הזכיר שהחיינו בין ברכות מילה ובכל המצות כסוכה ולולב ונר חנוכה ומגילה ופדיון הבן חשיב הש"ס ברכת שהחיינו ומזה דייקי רבותינו בעלי התוס' דמילה א"צ שהחיינו [סוכה מ"ו א] וכתבו הטעם דלא תקנו רק במצוה של שמחה ע"ש וגם זה אינו מובן דהא מילה עושים בשמחה כדאיתא בשבת [ק"ל א] ואולי הכוונה דהן אמת שאנו עושים בשמחה אבל מ"מ היא מצוה שע"י דמים כדאיתא במדרשות דקרא דכי עליך הורגנו כל היום קאי אמילה ולא שייך לברך שהחיינו וזהו שאמרו הקדמונים משום צערא דינוקא וכוונתם כדברינו והרמב"ם לא חש לזה דגם בברכת שופר לא נמצא בש"ס לברך שהחיינו ועכ"ז מברכים וה"נ כן הוא [ובב"י א"ח ריש סי' תקפ"ה הביא מרא"ש בשם ראב"ה דבירושלמי יש לברך שהחיינו על שופר ע"ש ולפנינו לא נמצא גם בירושלמי בשום מקום וגם בתוספתא פ' הרואה לא נמצא זה לא במילה ולא בשופר]:

וכתב רבינו הרמ"א דבמדינות אלו נוהגין שלא לברך שהחיינו אפילו כשהאב עצמו מל בנו אם לא שמל בנו הבכור שחייב לפדותו מברך שהחיינו בשעת מילה ואינו מברך בשעת פדיון אבל כשפטור מהפדיון אינו מברך שהחיינו עכ"ל ובזמנינו לא שמענו המנהג הזה וגם אין לזה טעם כלל ולדבריו אם האב כהן או לוי או שאשתו בת כהן או בת לוי אינו מברך גם על הבכור וגם מהש"ס שלהי פסחים נסתר המנהג הזה ע"ש [עי' ש"ך סקי"ז דגם ממקור הדין ממהרי"ל נהפוך הוא אך לברך פעם ראשון על המילה שהחיינו יש קצת סמך ממ"ש בסי' כ"ח לברך פעם ראשון על כיסוי ע"ש מיהו לתלות בפדיון צ"ע ועי' בד"מ ובדרישה]: